

Skattepolitikens sammanbrott

Fjolårets skatteomläggning, som aviserades som »tidernas största och mest genomgripande skattereform», var en bluff, skriver direktör Ulf Öjeman i Skattebetalarnas Förening. Regeringen utlovade att två tredjedelar av svenska folket skulle få skattesänkningar. I realiteten har endast folk med extremt låga inkomster liksom gifta som båda förvärvsarbetar och ännu inte skaffat sig barn fått någon lindring. Detta hänger samman med övergången från sambeskattning till särbeskattning. Vi har därmed som första land i världen släppt principen om skatt efter förmåga. Våra direkta skatter är rekordhöga. Skattehöjningarna den senaste femårsperioden har skett så gott som över hela inkomstskalan och för alla familjetyper. Samtidigt har priserna höjts med ca 25 %. Den kraftiga skärpningen av marginalskatterna drabbar särskilt familjer där endast en av makarna förvärvsarbetar. En skatteomläggning måste genomföras snarast då den nuvarande progressiviteten i den statliga inkomstskatten och den fortsatta skattekrävande kommunala expansionen medför standardstopp för den enskilde, skriver författaren.

Valåret 1970 lurade regeringen svenska folket i skattefrågan. Man presenterade ett skatteförslag, som uppgavs ge skattesänkning för två tredjedelar av inkomsttagarna. Den sk balanspunkten uppgavs ligga vid en inkomst av 30 000 kr. De som hade högre inkomster fick på det hela taget räkna med skattehöjning, de som låg därunder kunde påräkna skattesänkning. I kalkylen var inräknad såväl ändrad statlig inkomstskatt som höjd kommunalskatt, höjd moms och höjda barnbidrag.

I dag vet vi att »tidernas största och mest genomgripande skattereform» var en bluff. Två tredjedelar av folket har ingalunda fått skattesänkningar. Det är svårt att över huvud taget leta fram några större grupper som tjänat på den genomförda skatteomläggningen. Folk med extremt låga inkomster liksom gifta, som båda förvärvsarbetar och ännu inte skaffat sig barn, alltså främst ungdomar, är väl de som gått mest helskinnade ur det hela. I inkomstlägen upp till 40 000 kr har den sistnämnda gruppen fått så stora sänkningar av den statliga inkomstskatten att såväl höjningen av de indirekta skatterna som de höjda kommunalskatterna kompenseras. Att just denna grupp gynnats kanske ter sig svårförståeligt för de flesta men sammanhänger med den övergång från sambeskattning till särbeskattning som samtidigt genomfördes. Vi har därmed som första land i världen släppt principen om skatt efter förmåga och infört skatt efter opportunitetsprincipen.

Tidernas största skattehöjningsår

Att regeringen inte rimligen kan ha varit i god tro när man framhöll att två tredjedelar av inkomsttagarna skulle få sänkt skatt är rätt uppenbart. I skatteförslaget kalkyler räknade regeringen med en kommunalskattehöjning av 50 öre, vilket ungefär motsvarade den genomsnittliga kommunalskattehöjningen under de närmast föregående fem åren. Man tog alltså ingen hänsyn till att den kraftigt höjda momsens skulle slå direkt och påtagligt på de kommunala utgifterna och kräva en extra höjning. Nu efteråt vet vi att kommunalskatteökningen för 1971 blev inte mindre än 1:50. Och att den skulle bli väldigt stor förutsågs på flera håll långt före valet i september. Skattebetalarnas Förening gjorde tex under sommaren 1970 ett utspel med krav på skattestopp i kommunerna just i syfte att dämpa ner de våldsamma kommunalskattehöjningar som började skönjas. Men regeringen lät sig inte bekomma. Dess kalkyl om kommunalskatte-

höjning med 50 öre rubbades inte före valet.

Även om man är välvillig och för ett ögonblick tror att regeringen inte begrep att kommunalskatterna skulle rasa i höjden avsevärt mer än med den femtioöring som låg till grund för kalkylerna för skatteomläggningen finns ett annat område där regeringen undanhöll folket information om skatteläget. Jag tänker då på de indirekta skatterna. Redan tidigt på våren 1970 restes krav på höjd indirekt beskattning i syfte att dämpa den alltmer överhettade konjunkturen och de stora prisstegringar som denna gav upphov till. Från oppositionen talades om en höjning av momsens redan från halvårsskiftet. Men regeringen gjorde ingenting – förrän efter valet. Från första november höjdes en rad punktskatter och beslut fattades vidare om fördubbling av arbetsgivaravgiften från 1 januari 1971, dvs den dag då den stora skatteomläggningen trädde i kraft. Dessa skattehöjningar om 1 850 milj kr efter

SKATTER OCH SOCIALFÖRSÄKRINGSavgIFTER I PROCENT AV BRUTTONATIONALPRODUKTEN 1964—1969

	Direkt skatt		Indirekt skatt		Summa skatter		Socialförsäkringsavgifter		Totalt	
	1964	1969	1964	1969	1964	1969	1964	1969	1964	1969
Sverige	18,0	20,8	12,6	12,8	30,6	33,6	6,0	8,2	36,6	41,7
Norge	13,1	14,4	14,4	16,0	27,5	30,4	6,8	9,4	34,3	39,9
Danmark	12,8	16,0	13,8	17,2	26,6	33,2	1,5	1,8	28,1	35,0
Västtyskland	11,0	10,8	14,2	14,3	25,2	25,1	9,7	10,8	34,9	35,9
England	11,1	13,8	13,5	17,2	24,6	31,0	4,3	4,9	28,9	35,9
Frankrike	6,3	6,8	17,7	15,9	24,0	22,7	13,6	14,5	37,6	37,2
USA	13,3	15,5	9,4	9,1	22,7	24,6	4,4	5,3	27,1	29,9
Schweiz	11,8	10,8	9,1	7,4	20,9	18,2	6,0	5,8	26,9	24,0

valet tog tillbaka ungefär hälften av den utlovade sänkningen av den statliga inkomstskatten och kommunalskattehöjningarna om en krona mer än vad regeringen räknat med tog ytterligare en miljard av den utlovade sänkningen.

Det är inte alls förvånande att folk känner sig lurade på skatteomläggningen. 1970 års olika skattebeslut ledde till den största samlade skattehöjning som vårt folk upplevt på ett och samma år.

Världens högsta skatter

Var och en som varit utomlands vet att vi i Sverige ligger i suverän toppklass när det gäller sprit-, vin- och tobaksbeskattningen. Det har folk vetat länge. Däremot har det först under de sista åren börjat gå upp för svenska folket att vi överlag har utomordentligt höga skatter, så höga att vi ligger i topp i den internationella statistiken på området.

Det samlade skattetrycket i Sverige med eller utan socialförsäkringsavgifterna tar en större andel av bruttonationalproduk-

ten i vårt land än i alla andra länder som finns med i OECD:s statistik. Man kan dra många intressanta slutsatser ur det materialet. Det som kanske omedelbart faller i ögonen är att vi så överlägset toppar statistiken när det gäller direkta skatter, alltså inkomstbeskattningen. Vi har högre inkomstskatt än något annat land. Det är inte så konstigt att folk klagat när de får sina lönekuvert.

Det framgår också av tabellen att alla utvecklade industriländer har höga skatter, låt vara att dessa inte utomlands är så höga som i vårt land, och att skattetrycket ökar på de flesta håll. Skattetrycket under femårsperioden 1964-69, som är det sista år för vilket OECD-statistik för närvarande föreligger, har skärpts i flertalet länder. Frankrike och Schweiz framstår som intressanta undantag.

Kanske kan det också mana till eftertanke att de två länder som under femårsperioden ökat skatteandelen mest, Danmark och England, haft anmärkningsvärt stora svårigheter med sin ekonomi under

SKATT I OLIKA INKOMSTLÄGEN 1966—1971

Likvärdiga inkomster kr		Skatt i procent av inkomsten				Marginalskatt i procent			
		Ensamstående		Familj m. två barn		Ensamstående		Familj	
1966	1971	1966	1971	1966	1971	1966	1971	1966	1971
16 000	20 000	28	28	19	7	44	38	31	38
24 000	30 000	34	34	17	20	48	50	35	50
40 000	50 000	41	45	28	36	54	61	50	61
80 000	100 000	49	54	42	50	62	72	62	72

Prisstegringen mellan 1966 och 1971 utgör 25 %

Kommunalskatt 1966 18,3 %, 1971 22,5 % och 1976 27,5 %.

Familjeinkomsten förutsätts intjänad av 1 person. Barnbidragen har räknats som skatteminskning.

senare hälften av 60-talet.

Låt mig slutligen konkretisera resonemanget något. Se på en familj med två barn, där hustrun arbetar i hemmet. Om familjefadern tjänar 30 000 kr river stat och kommun omedelbart av honom en femtedel av inkomsten. Efter skatteavdrag har han sålunda, inkl de två barnbidragen, 24 000 kr kvar för konsumtion. Men eftersom denna är belagd med allehanda indirekta skatter såsom moms, bilskatter av olika slag, skatt på vin, sprit och tobak, tippning, penninglotter osv räknar man med att en fjärdedel av hans 24 000 kr ytterligare går bort i skatt. Denna familj får sålunda av sin högsta ordinära inkomst avstå inte mindre än 12 000 kr eller 40 % i skatter av olika slag. Går man högre upp i inkomstlägena ser man att en familj i motsvarande situation med en inkomst av 100 000 kr först avstår halva inkomsten i inkomstskatt och sedan en fjärdedel av återstoden eller drygt 12 000 kr i indirekta skatter. Sammanlagt går sålunda 62 % av den inkomsten bort i skatter av allehanda slag. Så ser världens högsta skatter ut i praktiken.

Inkomstskatterna

Som tidigare nämnts är det de direkta skatterna, kommunalskatten och den statliga inkomstskatten, som sticker i ögonen, när man studerar Sveriges skattetryck internationellt. Det är här våra skatter är rekordhöga. Om man ser på den senaste femårsperioden kan man konstatera att höjningarna skett över hela inkomstskalan och för alla familjetyper. Endast i de lägsta

inkomstlägena kan någon mildring av trycket från de direkta skatterna skönjas.

Under femårsperioden 1966-71 har priserna stigit med 25 %, vilket innebär att en bruttoinkomst av t ex 24 000 kr 1966 är likvärdig med en inkomst av 30 000 kr år 1971. Den som fått sin inkomst höjd med 25 procent under femårsperioden har alltså samma köpkraft nu som då om skatteandelen är lika stor. Men som var och en kan se av tabellen tar skatten nu en större andel i snart sagt alla inkomstlägen vilket sålunda innebär att de flesta som fått sin inkomst höjd med omkring 5 % om året under den senaste femårsperioden fått en klar och obestriddig standardsänkning. En lektor t ex har fått sin inkomst höjd med sammanlagt ca 30 procent under den här tiden, vilket självfallet inte tillnärmelsevis förslår till att kompensera den kraftiga skatteskärpning han fått under perioden. En industriarbetare däremot har fått sin inkomst höjd med i genomsnitt 40 % under samma period vilket otvivelaktigt kompenserar såväl prisstegringen som skatteskärpningen. Och de låglönegrupper, som fått dåliga avtal, har åtminstone någorlunda kompenserats genom skattelindringen för låga familjeinkomster.

Såväl kommunalskatten som statskatten har stigit. Den förra från 18,3 % 1966 till 22,5 % fem år senare och ökningen fortsätter. Nästa år kommer den genomsnittliga kommunalskattesatsen att ligga någonstans mellan 23,5 och 24 %. Då är också den lilla sänkningen av skattetrycket för de allra lägsta inkomsterna eliminerad.

En av nyheterna i 1970 års skatteom-

läggning är den kraftiga skärpningen av marginalskatterna. Den är ytterst markant i de flesta inkomstlägen. Särskilt kraftiga stegringar har här ägt rum för alla de familjer där endast en av makarna har förvärvsarbete. En skärpning av marginal-

skatten för familjer med 30 000 kr i inkomst med hela femton procentenheter är säkerligen den största marginalskatteskräpning som ägt rum under modern tid för vanliga familjer med normala inkomster.

SKATT I OLIKA INKOMSTLÄGEN 1971—1976

Inkomst kr		Skatt i procent av inkomsten				Marginalskatt i procent			
		Ensamstående		Familj m. två barn		Ensamstående		Familj	
1971	1976	1971	1976	1971	1976	1971	1976	1971	1976
20 000	25 000	28	35	7	18	38	49	38	49
30 000	37 500	34	40	20	28	50	67	50	67
50 000	62 500	45	56	36	49	61	67	61	67
100 000	125 000	54	63	50	59	72	77	72	77

Det är också den höga marginalskatten som gör att det nuvarande skattesystemet måste ändras snabbt. De automatiska skatteskräpningarna i inkomstbeskattningen får eljest förödande verkningar. Det framstår fullt klart om man ser några år framåt i tiden och räknar fram inkomsterna t ex med 5 procent om året i genomsnitt. En familj med 30 000 kr i dag skulle då alltså tjäna 37 500 kr 1976. Skatteprocenten skulle stiga från 20 till 28, vilket innebär att skatten i kronor räknat skulle stiga från nuvarande 6 000 kr till 10 300 kr eller med 4 300 kr. Av inkomstökningen tar alltså stat och kommun hand om merparten. Det kanske familjen skulle kunna acceptera, det blir ju dock 3 200 kr kvar för privat konsumtion men då har ingen hänsyn tagits till prisstegringarna. Om dessa i genomsnitt uppgår till 3 % om året för

perioden i fråga förlorar familjen några hundralappar. Ingen privat standardstegring trots fem års knog med nuvarande skattesystem med andra ord.

Då gäller det att höja inkomsten med mer än 5 procent om året eller hålla prisstegringarna under 3 procent säger någon. Och det går väl att säga. Men går det att föra en sådan politik? Nej, det är omöjligt därför att större inkomststegringar än 5 % om året leder till starkare prisstegringar än 3 % och därför sitter politikerna i rävsaxen. Med nuvarande progressivitet i den statliga inkomstskatten och fortsatt skattekrävande kommunal expansion blir det standardstopp för den enskilde. Och det gäller inte bara små relativt välbetalda grupper i stamhället, som politikerna lätt kan sätta sig på. Det gäller huvuddelen av våra arbetare och tjänstemän.

På Skattebetalarnas Förenings årsmöte 1970 blev finansministern hårt ansatt inför verkningarna framöver av den då ännu inte antagna skatteomläggningen. Han framhöll då att skatteomläggningar får göras då och då. Han kommer att bli sannspådd. Om inte förr så 1973. Men om våra politiker har förstånd och förmåga att ta de djärva grepp som nu krävs för att få ordning och reda återstår att se. Den internationella statistiken visar att våra direkta skatter tar 21 % av brutto-

nationalprodukten mot 14–15 procent i andra länder. Om vi skulle avstå tätplatsen och inte längre ståta med världens högsta inkomstskatt skulle vi behöva sänka den statliga och kommunala inkomstskatten motsvarande åtminstone 5 procent av nationalinkomsten, vilket gör 7–8 miljarder kr. En sådan skattesänkning skulle ge folket en ungefärlig 20-procentig sänkning av inkomstskatten. Vem vill och vågar gå i bräschen för att förverkliga en sådan skattereform?